

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕЛЕМЕНТІВ ЗУСТРІЧНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЗОВУ

THE ESSENTIAL CHARACTERISTICS ELEMENTS COUNTER ADMINISTRATIVE ACTION

Попов Р.В.,
здобувач

Запорізький національний університет

Предмет зустрічного адміністративного позову по своїй природі і змісту є подібним до предмету первісного позову, з тією лише відмінністю, що про нього заявляє відповідач; він міг би бути предметом позову іншого, самостійного судового провадження й безпосередньо чи опосередковано пов'язаний із первісними спірними правовідносинами, як підставами позову.

Залежно від предмету позову сторони, адміністративний суд, який розглядає та вирішує адміністративну справу здійснюють доказову діяльність, тобто від предмету позову безпосередньо залежить предмет, зміст та обсяг доказування. Відповідно до предмету позову формується та реалізується процесуальна діяльність сторін, інших учасників адміністративного процесу, адміністративного суду, відповідно розвиваються стадії адміністративного процесу.

Відповідаючи на запитання про практичне значення предмету зустрічного адміністративного позову, поперше, ми впевнено можемо говорити про таку взаємообумовлюючу закономірну послідовність як: 1) предмет позову – 2) вид позову – 3) вид, зміст та наслідки судової перевірки дій суб'єктів публічної адміністрації.

По-друге, залежно від предмету зустрічного адміністративного позову особою добирається відповідний вид способу захисту – об'єктивний чи суб'єктивний та, відповідно до виду способу захисту, визначаються зміст та межі позовних вимог, формулюються конкретні позовні вимоги, визначаються зміст та межі процесуального розсуду адміністративного суду, зміст та межі доказування у справі, підстави та зміст втручання суду в адміністративний розсуд суб'єкта публічної адміністрації.

По-третє, від предмету зустрічного адміністративного позову, таким чином, дозволяє правильно обрати вид процесуальної поведінки сторін та адміністративного суду, раціонально перевірити законність та обґрунтованість прийнятого суб'єктом публічної адміністрації адміністративного акту (іншого його інструменту діяльності), ефективно здійснити захист й відновлення суб'єктивних прав, свобод, інтересів.

По-четверте, законодавче закріплення предмету зустрічного адміністративного позову, класифікація позовів, їх відповідне наукове обґрунтування забезпечуватимуть визначеність і послідовність судового захисту суб'єктивних прав, свобод, інтересів, стабільність судової практики.

По-п'яте, чітке визначення й розуміння предмету зустрічного адміністративного позову дозволяє гнучко розпоряджатися наданими сторонам процесуальними повноваженнями, добираючи відповідний, зручний та ефективний спосіб захисту суб'єктивних прав, свобод, інтересів.

По-шосте, чітке уявлення про предмет і вид зустрічного адміністративного позову дозволяє зрозуміти (спрогнозувати) як рішення суду щодо адміністративного акту чи іншого прояву адміністративної діяльності суб'єкта публічної адміністрації буде виконуватися або коли саме судові рішення вважатиметься виконаними. Таке наукове обґрунтування наслідків оскарження адміністративного акту (інших видів адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації) та виконання судового рішення

має принципове, важливе значення для України, для національної системи адміністративних судів, де відсоток виконання судових рішень в адміністративних справах мізерний, а переважаюча кількість судових рішень, ухвалених в адміністративних справах – лишається не виконаними.

У Кодексі адміністративного судочинства України пропонується таку класифікацію адміністративних позовів:

- адміністративний позов про оспорювання;
- адміністративний позов про примушування до виконання обов'язку;
- загальний адміністративний позов про виконання обов'язку;
- загальний адміністративний позов про визнання правовідношення;
- продовжений адміністративний позов про визнання правовідношення;
- зустрічний адміністративний позов.

Вважаємо, що предметом зустрічного адміністративного позову може бути: адміністративний акт; нормативний акт; адміністративний договір; адміністративні дії; акт планування; приватно-правові інструменти діяльності публічної адміністрації; будь-який інший прояв діяльності суб'єкта публічної адміністрації; бездіяльність суб'єкта публічної адміністрації.

Водночас принципово зауважити, що предметом зустрічного адміністративного позову (так само як і первісного позову) одночасно може бути як один так і декілька проявів (форм) здійснення повноважень суб'єкта публічної адміністрації, що, відповідно, обумовлюватиме й збільшення предмету доказування, збільшуватиме зміст доказової діяльності, кількість процесуальних дій та тривалість розгляду й вирішення адміністративної справи.

Предмет зустрічного адміністративного позову так само як і предмет первісного позову – це завжди прояв (прояви) активності або бездіяльності суб'єкта публічної адміністрації, внаслідок якої на переконання суб'єкта порушено його права, свободи та інтереси. Такі прояви активності чи бездіяльності суб'єкта публічної адміністрації або передували спірним правовідносинам, або були їх наслідком.

Щодо підстав зустрічного адміністративного позову, ми можемо зробити такі висновки:

- теоретико-науковий аналіз підстав зустрічного адміністративного позову, оцінка їх законодавчого закріплення та практичне застосування засвідчили, що визначення підстав позову дозволяє встановити обґрунтованість звернення до адміністративного суду із позовом, відкриття провадження в адміністративній справі та здійснення адміністративного судочинства; визначити наявність чи відсутність адміністративної юрисдикції;

- завдяки аналізу підстав зустрічного адміністративного позову існує можливість встановити унікальність зверненої до адміністративного суду матеріально-правової вимоги;

- підставами зустрічного адміністративного позову можуть бути: правовідносини спірного характеру, які насправді мали місце між сторонами; юридичний факт (факти); норми матеріального й процесуального права,

якими позивач обґрунтовує своє звернення до адміністративного суду за захистом, відновленням чи визнанням суб'єктивних прав, свобод, інтересів. Отже підстави зустрічного позову можуть бути як фактичного так і правового характеру;

– підстави зустрічного адміністративного позову та підстави первісного позову сторін можуть бути як різними, що обумовлює можливість розгляду зустрічного позову у новому самостійному провадженні, так і тими ж самими;

– для відкриття провадження в адміністративній справі та прийняття адміністративним судом постанови на користь позивача підстави зустрічного адміністративного позову мають бути повно, послідовно та об'єктивно викладені у позовній заяві;

– за сукупністю підстав позову можна встановити наявність або відсутності достатності підстав подання зустрічного адміністративного позову.

Розгляд та вирішення адміністративних справ судами, захист та відновлення суб'єктивних прав, свобод, інтересів відбуваються у межах процесуального розсуду. Такий розсуд обумовлений процесуальними повноваженнями, передбаченими Кодексом адміністративного судочинства

України, принципом офіційного з'ясування всіх обставин у справі, фактичними обставинами адміністративної справи й приписами матеріального законодавства. Цілком закономірно, що зміст зустрічного адміністративного позову, його оцінка також реалізуються у межах процесуального розсуду адміністративного суду.

Запропоновано такі види змісту зустрічного адміністративного позову:

– скасування чи визнання нечинним повністю або окремих положень рішення позивача – суб'єкта владних повноважень;

– зобов'язання позивача – суб'єкта владних повноважень прийняти рішення або вчинити певні дії;

– зобов'язання позивача – суб'єкта владних повноважень утриматися від вчинення певних дій;

– стягнення з позивача – суб'єкта владних повноважень коштів на відшкодування шкоди, завданої його незаконним рішенням, дією або бездіяльністю;

– виконання зупиненої чи не вчиненої дії;

– встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень;

– застосувати інший спосіб судового захисту суб'єктивних прав, свобод, інтересів відповідача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36. – № 37. – Ст. 446.

СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДЕЛІКТУ

SPECIAL SUBJECT OF ADMINISTRATIVE OFFENSE

Сидорчук А.О.,
аспірант кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Київський національний торговельно-економічний університету

Суб'єкт адміністративного делікту – це не абстрактне поняття, що знаходиться поза часом і простором, а особа, яка фізично існує і завдає своїми протиправними діями шкоди об'єкту посягання. Проте, сам суб'єкт, як реально існуюча особа, до складу правопорушення не входить. Склад адміністративного делікту містить лише ознаки, якими ця особа характеризується. У теорії адміністративного права такими ознаками є: вік, осудність та спеціальні ознаки.

При розгляді даного елемента складу адміністративного правопорушення слід мати на увазі, що головною передумовою настання адміністративної відповідальності особи, яка скоїла шкідливе діяння, є досягнення нею певного віку [1, с. 127, 128]. Тому при адміністративно-правовій кваліфікації спочатку належить встановлювати, чи досягла особа встановленого законом віку, з якого настає адміністративна відповідальність, а вже потім констатувати її осудність. Останнім кроком при встановленні ознак суб'єкта адміністративного делікту є виявлення наявності ознак спеціального суб'єкта посягання.

У теорії адміністративного права під спеціальним суб'єктом прийнято розуміти особу, яка поряд із загальними ознаками суб'єкта (досягнення необхідного віку, осудність) характеризується також додатковими ознаками, що є обов'язковими для даного складу делікту. Прямо вказуючи на такі ознаки у адміністративно-правовій нормі, законодавець тим самим підкреслює специфіку окремих деліктів, правового статусу порушника [2, с. 117; 3, с. 111].

Ретроспективний аналіз чинного адміністративного законодавства свідчить про сталу тенденцію до зростання

та урізноманітнення кількості спеціальних ознак суб'єктів адміністративного делікту. Це обумовлюється, насамперед, потребою у більш диференційованому підході до здійснення адміністративного примусу стосовно різних категорій осіб, а також динамікою розвитку суспільних відносин, охоронюваних адміністративно-правовими санкціями [4, с. 105; 5, с. 32].

Суттєві зауваження викликає позиція Л.В.Ковалю, відповідно до якої спеціальні (соціальні) ознаки суб'єкта на кваліфікацію адміністративного делікту не впливають, а лише відіграють роль обставин, які визначають ступінь та вид юридичної відповідальності [6, с. 137]. Між тим, чинне законодавство про адміністративні правопорушення містить десятки прикладів деліктів, де притягнення особи до юридичної відповідальності напряму залежить від її визнання спеціальним суб'єктом (ст.ст. 166-3, 166-4, 166-5, 166-6 КпАП України та ін.).

Відсутність же спеціальних ознак суб'єкта, коли така обставина передбачена законом, виключає наявність складу адміністративного делікту у скоєному. У таких випадках спеціальні ознаки суб'єкта виступають невід'ємною (конструктивною) ознакою складу делікту, і їх встановлення в процесі адміністративно-правової кваліфікації є обов'язковим [7, с. 77, 78]. Тому навряд чи є достатньо підстав твердити про незначущість чи несуттєвість цих ознак для юридичної оцінки діяння.

Визначення такого роду специфічних особливостей має істотне значення в практичній діяльності суб'єктів адміністративно-правової кваліфікації, оскільки за певний